
ПЛАН УПРАВЉАЊА НАЦИОНАЛНИМ ПАРКОМ ЂЕРДАП

План управљања Националним парком Ђердап

Доњи Милановац, 2016

КРАТАК ОПИС ПЛАНА, ЦИЉЕВА И ЗАДАТАКА

Национални парк Ђердап (у даљем тексту: НП „Ђердап“) налази се у југоисточном делу Европе, у североисточном делу Републике Србије и на самој граници са Румунијом. Укупна површина НП „Ђердап“ је 63.786,48 ha.

План управљања заштићеног подручја је документ којим је управљач заштићеног подручја задужен за управљање заштићеним подручјем, којим планира мере и активности заштите, очувања, унапређења и коришћења заштићеног подручја. Планом управљања одређује се начин спровођења заштите, коришћења и управљања заштићеним подручјем, смернице и приоритети за заштиту и очување природних вредности заштићеног подручја, као и развојне смернице, уз уважавање потреба локалног становништва. План управљања заштићеним подручјем се доноси за период од десет година.

Да би се пратио степен реализације плана управљања, пре истека периода на који се план доноси анализира се његово спровођење и остварени резултати, а ако је то потребно може се вршити његова ревизија.

Овај документ доноси се у складу са Законом о заштити природе (“Сл. гласник РС”, бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010 - испр. и 14/2016), Законом о националним парковима (“Сл. гласник РС”, бр. 84/2015) и осталим прописима којима се регулише заштита природе.

Према Закону о заштити природе садржај плана управљања мора да садржи следеће:

- 1) приказ главних природних и створених вредности, као и природних ресурса;
- 2) оцену стања животне средине заштићеног подручја;
- 3) преглед конкретних активности, делатности и процеса који представљају фактор угрожавања заштићеног подручја;
- 4) дугорочне циљеве заштите, очувања и унапређења и одрживог развоја;
- 5) анализу и оцену услова за остваривање тих циљева;
- 6) приоритетне активности и мере на заштити, одржавању, праћењу стања и унапређењу природних и створених вредности;
- 7) приоритетне задатке научноистраживачког и образовног рада;
- 8) планиране активности на одрживом коришћењу природних вредности,

развоју и уређењу простора;

9) просторну идентификацију планских намена и режима коришћења земљишта;

10) активности на промоцији вредности заштићеног подручја;

11) студијску (истраживачку), програмску, планску и пројектну документацију потребну за спровођење циљева и активности;

12) облике сарадње и партнерства са локалним становништвом и другим власницима и корисницима непокретности;

13) активности и мере на спровођењу плана са динамиком и субјектима реализације плана управљања и начин оцене успешности његове примене;

14) финансијска средства и друге материјалне претпоставке за извршавање поверених послова у управљању заштићеним подручјем и начин њиховог обезбеђења.

Такође, Закон о националним парковима одређује да: „Правна лица, предузетници и физичка лица, која обављају делатности, радове и активности или на други начин остварују своје интересе у Националном парку, дужна су да то чине у складу са Планом управљања“.

ЦИЉ И КАТЕГОРИЈЕ ЗАШТИТЕ

У оквиру Закона о националним парковима успостављене су три зоне заштите националног парка, и то:

- » зоне I степена заштите. У оквиру ове зоне установљено је 14 просторних јединица, које обухватају простор највреднијих и најочуванијих делова националног парка (репрезенте вегетације Ђердапске клисуре, односно делови савремених и реликтних полидоминантних и осиромашених биљних заједница са буквом, храстовима, мечјом леском, орахом, макленом, јоргованом, зелеником, тисом и др.врстама), укупне површине од 5.106,27 ha.
- » зоне II степена заштите. У оквиру ове зоне установљено је 10 засебних целина, у категорији осталих природних вредности националног парка, које обухватају простор око природних резервата, споменика природе, споменика културе које чине пејзажно амбијенталну целину са вредностима из првог режима заштите, па тако подразумева посредну заштиту првог степена, општу заштиту станишта ретких и угрожених биљних и животињских врста, укупне површине 13.715,39 ha.
- » зона III степена заштите обухвата преостали део Националног парка (који није обухваћен зонама I и II степена заштите), површине око 44.964,82 ha. Обухвата пољопривредне површине, грађевинска подручја градова, насеља и села, туристичких центара и зона, саобраћајна, водна, енергетска и телекомуникациона инфраструктура, објекте привременог рударства, појединачне објекте шумарства, пољопривреде, ловства, рибарства и др; зоне посебне намене ако се налазе изван I и II степена заштите.

Укупна површина под режимом заштите I степена износи око 8,01%, са режимом заштите II степена око 21,50%, док је највећи део заштићеног простора од 70,49% у режиму заштите III степена.

ПОДРУЧЈА РЕЖИМА I СТЕПЕНА ЗАШТИТЕ

(1) Локалитет *"Велики и Мали Штрбац са Трајановом таблом"*, површине 1.953,83 ha, обухвата тридесет биљних заједница са шест вегетацијских серија, при чему 16 заједница има карактер реликтних полидоминантних заједница. Предео се карактерише разноврсношћу станишта биљних заједница које су реликтог типа, богатог и мешовитог састава и врло сложене структуре.

(2) Локалитет *"Голубачки град"*, површине 86,86 ha, представља један од важнијих природних резервата због специфичности историје природе, богате флоре и вегетације, као и меморијалног споменика „Голубачки град“. Основна потенцијална вегетација овог локалитета је шума, иако на мањим површинама на остенацима и венцима кречњачких брда доминирају шибљаци јоргована и других врста.

(3) Локалитет *"Бојана"*, површине 98,14 ha, обухвата чисту орахову састојину која је окружена високом мешовитом састојином букве и ораха. Осим тога, на целој површини јављају се групимичне или појединачне примесе мечје леске, црног јасена, маклена, грабића и обичног граба.

(4) Локалитет *"Клисура реке Брњице"*, површине 693,74 ha, обухвата слив реке Брњице изнад Голубачке клисуре. Брњичка река пресеца НП „Ђердап“ од Дунава до највиших гребена и геоморфолошком карактеристичном долином и израженом клисуром и кањоном, представља природни феномен који се одразио и на вегетацију. Високи кречњачки гребени који се уздижу изнад обале реке заједно са Дунавом обезбеђују специфичну микроклиму, што је омогућило развој сложене вегетације од термофилних шума и шибљака до мезофилних буково-орахових и буково-липових шума.

(5) Локалитет *"Татарски вис"*, површине 34,01 ha, обухвата простор који представља непрекидан висок планински гребен и развође два речна слива. Повезује Шомрдски камен (806 m), затим Татарски вис (670 m), Војину чуку (708 m) и Јаничарски вис (628 m). Овај простор има улогу бедема обзиром да штити све пределе окренуте према Дунаву. Татарски вис карактерише природна

шумска вегетација условљена врстом геолошке подлоге. У деловима резервата где се јављају кристаласти шкриљци развијена је дводоминантна шума китњака и граба, а у кречњачким деловима јављају се букове шуме са липом, орахом и др.

(6) Локалитет *"Шомрда"*, површине 20,34 ha, обухвата налазиште и најсеверније станиште у Србији реликтне терцијарне врсте зимзеленог жбуна по имену зеленика или божиковина, као и састојине букве и храста китњака.

(7) Локалитет *"Тилва Тома"*, површине 231,90 ha, налази се у југозападном делу парка, локалитет је обрастао високом буковом састојином, високом храстовом састојином и високом састојином липе. Обухвата добро очуване шумске заједнице међу којима се истиче висока састојина балканске букве.

(8) Локалитет *"Цигански поток"*, површине 206,69 ha, опкољен је великим гребенима Чока Њалте и Кошо брда. Пуна влаге долина Циганског потока заједно са влагом са Дунава формира умеренију климу, где преовлађују сладуново-церове шуме и шуме букве и ораха. Посебна вредност се огледа у стаништима чистих орахових шума. Нажалост, ова састојина је девастирана услед ветроизвала и ветролома током 2014. године.

(9) Локалитет *"Босман-Соколовац"*, површине 266,87 ha, пружа се између реке Кожице и Песаче. Босман је претежно на силикатним стенама. Највиши делови изнад Босмана представљају широки платои и валовити гребени према Дунаву који су условили разноликост станишта у овом делу резервата. Соколовац је потпуно другачији део локалитета од Босмана. То је кречњачки терен са изразитим кршом и стеновитим венцем који се пружа дуж читаве његове дужине. У вегетацијском смислу локалитет се дели на Босман и Соколовац. На Босману је вегетација савременог типа са заједницама букве, китњака и граба, јавора и јасена. На Соколовцу доминирају реликтне полидоминантне шумске и жбунасте заједнице са јоргованом, медунцем, грабићем, цером, мечјом леском, буквом и др.

(10) Локалитет *"Чока Њалта са Песачом"*, површине 628,98 ha, представља потенцијално научно најинтересантнији предео у Србији. Налази се између реке Песаче, гребена Штрбине и Дунава. Цео локалитет је у виду огромног заклоњеног, влажног басена који је са врло повољним мезоклиматским условима. Једна од најзаступљенијих заједница је шумска заједница букве, ораха, мечје леске и др. врста.

(11) Локалитет *"Лепенски вир"*, површине 62,06 ha, представља један од најважнијих резервата у нашој земљи. Чувенији је као археолошко налазиште монументалне праисторијске неолитске културе на коме су тесно повезане историја природе и историја људског друштва. Ово је први локалитет у Србији где су откривене реликтне врсте и заједнице копривића и ораха.

(12) Локалитет *"Кањон Бољетинске реке – Гребен"*, површине 102,48 ha, обухвата клисуру Бољетинске реке пре ушћа у Дунав, падине Власца и Бољетинског брда. Осим вегетацијских вредности, овај локалитет има и изузетне геолошко-морфолошке облике, а представља и богато налазиште веома значајне мезозојске фосилне фауне. Вегетацијски мозаик у кањону Бољетинске реке пре свега чини климатогена заједница сладуна и цера са грабићем.

(13) Локалитет *"Ковилово"*, површине 365,98 ha, обухвата гребене и североисточне падине истоименог узвишења које представља и атрактиван видиковац. Врло стрме стране изнад магистралног пута обрасле су изданачким шумама и шибљацима. На изломљеним нагибима, на гнајсевима јављају се орах, крупнолисна липа, китњак, сладун, цер као и друге врсте.

(14) Локалитет *"Градашница"*, површине 354,38 ha, обухвата простор у сливу реке Градашнице испод пећине до уливања реке Градашнице у Поречки залив. На стрмим падинама јављају се високе састојине букве и китњака и високе шуме китњака.

Слика 1. (Извор: архива НП „Ђердап“)

ПОДРУЧЈА РЕЖИМА II СТЕПЕНА ЗАШТИТЕ

Подручја режима II степена заштите у НП „Ђердап“ административно су подељена на локалитете на подручју од Голубачке клисуре до места Добра, на подручје Босман Соколовца, Чока Њалте и клисуре Бољетинске реке и на подручја у општини Кладово.

Локалитети на подручју од Голубачке клисуре до места Добра, захватају просторе од 1.367,36 ha са изразитим пејсажним и геоморфолошким одликама и имају све специфичности рефугијума.

(1) Локалитет „Голубачка клисура“ обухвата простор површине око 197,77 ha.

(2) Локалитет „Кукурек“ обухвата простор површине 422,67 ha.

(3) Локалитет „Љубковска котлина“ обухвата површину око 580,39 ha.

(4) Локалитет „Црни врх“, обухвата површину око 166,54 ha.

(5) Локалитет „Татарски вис - Шомрда – Тилве Томе“, површине око 6.070,67 ha.

Локалитети на простору Босман Соколовца, Чока Њалте и клисуре Бољетинске реке захватају делове територије општина Голубац и Мајданпек, на простору од 1.444,26 ha. Рефугијални карактер простора огледа се у флористичком саставу.

(6) Локалитет „Босман“, површине око 1.056,94 ha.

(7) Локалитет „Песача“, површине око 194,39 ha.

(8) Локалитет „Гребен“, површине око 192,93 ha.

(9) Локалитет „Штрбачко корито“, у општини Кладово обухвата површину око 4.831,93 ha. Предео се вегетацијски одликује шумским заједницама савременог типа, док су реликтне заједнице заступљене само на појединим просторима. Ово подручје је један од највећих рефугијума терцијарне флоре и реликтне вегетације на Балкану.

(10) Локалитет „Велика Пештера“ у општини Кладово на површини од 1,18 ha.

ПОДРУЧЈА РЕЖИМА III СТЕПЕНА ЗАШТИТЕ

Зона III степена заштите обухвата преостали део НП „Ђердап“ површине око 44.964,82 ha. Ова зона првенствено је у функцији обезбеђења целовитости подручја Ђердапа као заштићеног природног добра и на којој се предвиђају селективно и ограничено коришћење природних ресурса, активности на унапређењу заштићеног подручја, животне средине и културно-историјских вредности, развој села, побољшања економског стања и услова живота локалног становништва, изградња стамбених и инфраструктурних објеката и објеката за потребе туризма и других делатности заснованих на принципима одрживости. У структури заштићеног простора у режиму заштите III степена налази се око 70,49% укупне површине парка.

Слика 2. (Извор: архива НП „Ђердап“)

TABULA TRAIANA.

ПРАВНИ ОСНОВ ЗА СТАТУС ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА И ИЗРАДУ ПЛАНА

НП „Ђердап“ проглашен је 1974. године, Законом о Националном парку Ђердап („Службени гласник СРС“, број 31 од 27.07.1974.год.) док су његове границе дефинисане Законом о Националним парковима, при чему је утврђена површина НП „Ђердап“ од 63.786,48 ха.

На основу Закона о заштити природе („Сл. гласник РС“, бр. 36/09, 88/10 и 91/10 и 14/16), Планом управљања одређује се начин спровођења заштите, коришћења и управљања заштићеним подручјем, смернице и приоритети за заштиту и очување природних вредности заштићеног подручја, као и развојне смернице, уз уважавање потреба локалног становништва, при чему су правна лица, предузетници и физичка лица дужна да обављају делатности у заштићеном подручју у складу са планом управљања.

Управљач доноси План управљања у складу са чланом 53. Закона о заштити природе („Сл. гласник РС“, бр. 36/09, 88/10 и 91/10 и 14/16), са периодом важења од 10 година, а на који сагласност даје Министарство надлежно за послове заштите животне средине уз претходно прибављање услова Завода за заштиту природе Републике Србије. Након израде Плана управљања неопходно је у прописаном року омогућити јавни увид у план. План управљања проводи се кроз годишње програме и планове заштите и очувања заштићеног подручја.

Документи, који представљају основу за израду Плана управљања су Просторни план подручја посебне намене Националног парка Ђердап („Сл. гласник РС“, број 43 од 17.05.2013.год.) и Закон о Националним парковима (Службени гласник РС, број 84/2015 од 06.10.2015.год.).

Основни подаци

Назив заштићеног подручја	Национални парк Ђердап
Датум проглашења заштићеног подручја	1974.год.
Површина	63 768,48 ha
Планско раздобље плана управљања	2017-2026.
Управљач	ЈП „Национални парк Ђердап“ Краља Петра I 14а 19220 Доњи Милановац
Документациона основа управљања	- Закон о заштити природе (“Сл. гласник РС”, бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010 - испр. и 14/2016) - Закон о Националним парковима („Сл. гласник РС”, бр. 84/2015) - Просторни план подручја посебне намене Националног парка Ђердап („Сл. гласник РС”, бр. 43/13) - Закон о шумама (Сл. гласник РС бр. 30/10 , 93/12 , 89/15) -Закон о дивљачи и ловству („Сл. гласник РС”, бр. 18/10) - Закон о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда („Сл. гласник РС”, бр. 128/14) - Програм управљања - Одлука о накнадама за коришћење заштићеног подручја Национални парк Ђердап („Сл. гласник РС”, бр. 4/11 и 4/12) - Годишњи програм управљања рибарским подручјем „Ђердап“ -Годишњи план газдовања шумама ЈП „Национални парк Ђердап“

ПРОЦЕС ИЗРАДЕ ПЛАНА

До израде Плана управљања Националним парком Ђердап дошло се примењујући савремене методе развоја планских докумената за заштићена подручја. Посебно су обрађивани модели управљања и приоритетне области и теме деловања и то у складу са ставовима заинтересованих страна. За координацију израде плана управљања ангажовани су домаћи и страни стручњаци у овој области.

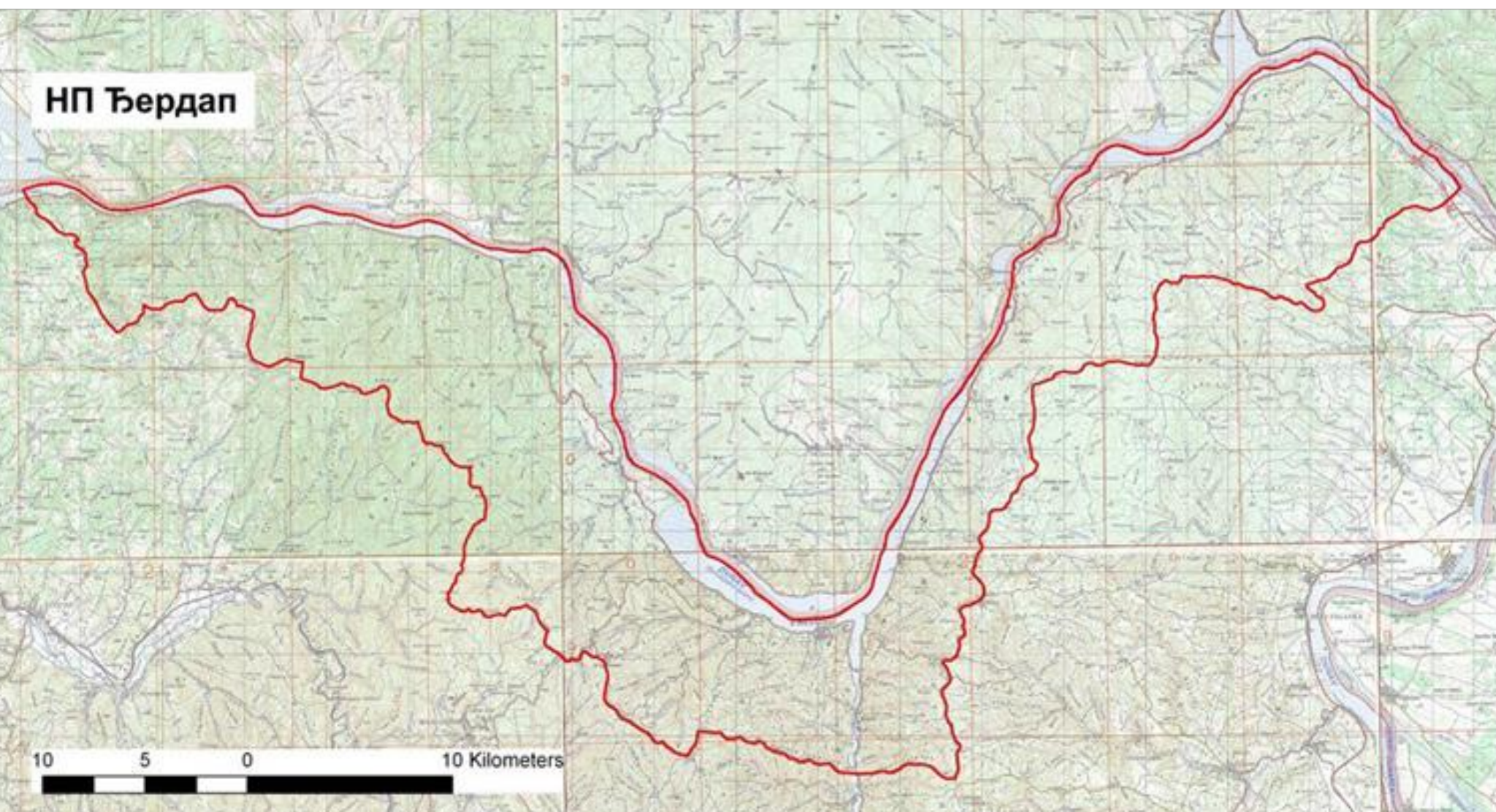
Израда плана управљања је започела иницијалним састанком са представницима управљача – Јавног предузећа „Национали парк Ђердап“, где су дефинисане и појашњене обавезе и задаци, очекивања и динамика израде документа. Стручњаци су припремили програм за две консултативне радионице са представницима заинтересованих страна. Ове радионице су одржане у Доњем Милановцу и Добри. Поред представника НП „Ђердап“ на радионицама су учествовали и доприносили и представници: општине Кладово (председник општине), општине Мајданпек (заменик председника општине), ловачког удружења, удружења пчелара, месних заједница Добра и Доњи Милановац, удружења професионалних риболоваца, локалних туристичких организација и културних центара, музеја, еколошких удружења, али и сами грађани. Након израде прве верзије плана управљања, документ је достављен страном консултанту, г-дину Мирчеи Вергелету, директору Националног парка Пјатра Краијули (Piatra Craiului) из Румуније и председавајућем Карпатске мреже заштићених подручја, чији је и НП „Ђердап“ део. Након вредних сугестија израђена је финална верзија документа којој предстоји јавни увид, добијање мишљења од стране релевантног министарства и одобрење од стране Владе РС.

ОПШТЕ ИНФОРМАЦИЈЕ О НАЦИОНАЛНОМ ПАРКУ ЂЕРДАП

Површина НП „Ђердап“ обухвата површину од 63.786,48 ha. Граница НП „Ђердап“ одређена је Законом о националним парковима и то поглављем „Опис подручја националних паркова“ (Службени гласник РС, 84/15), и обухвата делове три општине: Голубац, Мајданпек и Кладово. НП „Ђердап“ се налази у југоисточном делу Европе, у североисточном делу Србије, на самој граници са Румунијом. Дуж десне обале Дунава од Голубачког града до Диане Караташ у дужини од око 100 km, НП „Ђердап“ обухвата брдско-планински појас ширине од 2 до 8 km.

Овај предео стављен је под заштиту јер представља јединствени природни, културно-историјски и археолошки феномен у Европи и свету и један је од најлепших предела у нашој земљи. Јединственост природног, културног, историјског и археолошког наслеђа је кључни фактор због којег је овај простор стављен под заштиту. На овом простору се може наћи преко 50 типова шумских заједница, од којих су 35 реликтне, са шест развојних вегетацијских серија, што је јединствен случај у Европи. Повезаност природних услова и богат биљни и животињски свет, археолошке и историјске вредности и знаменитости, су разлог због чега је НП „Ђердап“ изузетно значајан.

Слика 3. Положај и границе Националног парка Ђердап (Извор: архива НП „Ђердап“)

НП „Ђердап“ основан је ради очувања:

- » објеката карстног рељефа и хидрографије, Ђердапске клисуре, кањона Бољетинске реке, кањона Брњице и др;
- » станишних типова: полидоминантних реликтних заједница, осиромашених реликтних заједница, шибљака, савремених и других типова шума (букове шуме, храстово-грабове шуме, термофилне и супра-медитеранске храстове шуме, мешовите термофилне шуме и обалске формације врба); станишта и популације дивље флоре, посебно копривића, ораха, мечје леске, јоргована, маклена, црног јасена, грабића, сребрне липе, кавкаске липе, Панчићевог маклена, медунца, златне папрати, божиковине, тисе, брекиње, дивље крушке, дивље трешње и др.; станишта и популације дивље фауне, посебно птица (црна рода, белорепан, орао змијар, патуљаста орао, орао кликташ, сури орао, соко, буљина и мали вранац);
- » сисара (рис, европски јелен, дивља свиња, медвед, видра, шарени твор, дивокоза и срна и др.)
- » риба (сом, кечига, смуђ, деверика, мрена, балкански вијун, лињак, караш, велики и мали вретенар и јегуља и др.);
- » културно-историјског наслеђа, нарочито Голубачког града, Лепенског вира, Трајанове табле, Дијане Караташ и заштите и очувања спомен обележја и др.

НП „Ђердап“ обухвата део подручја Ђердапске клисуре (Гвоздена врата) у средњем току Дунава. Обухвата и делове масива северног Кучаја, Мироча и Штрпца ширине 2-10 km, као и део Дунава, који припада Републици Србији. Подручје НП „Ђердап“ простире се на територији општина: Голубац, Мајданпек и Кладово, укупне површине 63.786,48 ha, од чега је 45.454,87 ha у државној својини, а у приватној и другим облицима својине 18.331,60 ha.